

НОВІ ДЕКОРАТИВНІ ФОРМИ ПЕРСИКА СЕЛЕКЦІЇ НІКІТСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ – НАЦІОНАЛЬНОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ

Є.П. Шоферистов, доктор біологічних наук

Є.І. Запорожченко, аспірант

Нікітський ботанічний сад – Національний науковий центр НААН

Вивчено нові декоративні форми персика селекції Нікітського ботанічного саду і виділено 6 перспективних. Із загального сортименту вони відрізняються за оригінальністю зовнішніх ознак, стійкістю проти грибних захворювань.

Ключові слова: декоративний персик, селекційна форма, стійкість.

Вступ. В Україні, як і в більшості розвинутих країн світу, є звичайним явищем існування декоративно оформлених садів, парків поряд з будинком. З захопленням людина насолоджується композицією, що створив дизайнер. Це допомагає уникнути одноманітності, буденності, створює відчуття новизни, святкового настрою. Безпосередньо для цього залучають рослини, як однорічні, так і багаторічні різних життєвих форм. У нашій країні для озеленення використовують форми і сорти з родів персик, абрикос, слива, вишня, хеномелес, яблуня, гльод. Повні, напівповні декоративні форми персика майже не використовуються у декоративному садівництві нашої країни, але історично широкого вжитку вони набули в країнах південно-східної Азії.

Декоративні персики відрізняються раннім буйним цвітінням. В Криму воно починається з березня і триває аж до травня. Причому, існуюча різноманітність забарвлення (біле, пурпурно-рожеве, пурпурно-червоне, строкате) і форма (чашоподібна, блюдцеподібна, дзвоникоподібна, хризантемоподібна, помпонна) віночка дозволяють виокремити цю культуру серед інших. Тим паче, що при цвітінні кожне дерево виглядає як великий букет, що здалеку привертає увагу, створює незабутнє враження і надає гармонії саду [2, 3].

На сьогодні колекція декоративних персиків Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру (НБС-

ННЦ) представлена більше ніж 53 сортами і формами, що постійно поповнюється. Вона створена на формовій різноманітності *Persica vulgaris* Mill. і отриманих від нього гібридів з *P. davidiana* (Carr.) Franch., *P. mira* (Koehne) Koval, et Kostina, *P. kansuensis* Rehd., *Amygdalus communis* L. і ін. [2, 4].

Нові форми декоративних персиків повинні відрізнятися із загального сортименту за строком і тривалістю цвітіння, за характеристикою квітки, стійкістю проти грибних захворювань, зимостійкістю, посухостійкістю.

Мета роботи: вивчити нові декоративні селекційні форми і виділити з них перспективні для використання в декоративному садівництві і селекційній роботі, дати їм оцінку, описати декоративні особливості.

Об'єкти й методи. Об'єктами вивчення були 32 селекційні форми персика. Рослини розміщуються на колекційно-селекційній ділянці НБС-ННЦ. Первинне вивчення й опис форм проводили за апробованими і прийнятими для лабораторії плодівництва методиками [1, 5, 7, 8].

Результати досліджень. У ході дослідження було вивчено 32 селекційні форми, з яких виділено 6 перспективних. Нижче наводимо їх опис за ознаками, що створюють ефект декоративності (загальний характер крони, характеристика квітів, час, ступінь і тривалість цвітіння) та стійкістю проти грибних захворювань.

Форма 1123-89. Дерево слабкої сили росту, з кулястою короною. Квітки одиночні, середні (35-38 мм у діаметрі), розовидні, напівповні. Пелюстки округлі, згорнуті човником і ложечкою, з хвилястими краями, яскраво-рожевого забарвлення (довжина – 23 мм, ширина – 22 мм). В стадії бутона пелюстки яскраво-рожеві. Тичинок велика кількість (40-42 шт.), розташовані вище пелюсток, прямо (довжина – 10-13 мм). Пиляки на початку цвітіння червоні. Чашечка вазоподібна, середньої ширини і висоти, зеленувато-жовта. Чашолистки округлої форми, опушені, з рівними краями, довгі (7 мм), зовні – темно-кармінові, всередині – зелені з темно-карміновими плямами. Ніжка квітки коротка (2-3 мм). Листки видовженоланцетовидні, зелені влітку і світло-жовті восени. Цвіте рясно, в умовах

ПБК – у 2-3 декадах квітня. Ступінь ушкодження клястероспоріозом і курчавістю – 2 бали (за 5- бальною шкалою). Стійка до борошнистої роси.

Форма 3-11-7. Дерево середньої сили росту, з негустою вузько-оберненоконусовидною кроною. Квітки частіше одиночні (зустрічаються подвійні), великі (48-50 мм у діаметрі) розовидні, повні. Пелюстки яйцевидної форми, згорнуті човником, середньо гофровані, білі (довжина – 25 мм, ширина – 18 мм). У стадії бутона пелюстки забарвлені в білий колір. Тичинок велика кількість (до 52 шт.), злегка зігнуті (довжина – 8-10 мм), розташовані вище пелюсток. Пиляки на початку цвітіння жовто-білі. Чашечка вазоподібна, низька і широка, зелена. Чашолистки трикутні, середньої довжини (5 мм) і ширини (5 мм), зовні і в середині – зеленого забарвлення, голі, з рівними краями. Ніжка квітки гола, середньої довжини (5 мм). Листки широколанцетовидні, зелені влітку і світло-жовті восени. Цвіте ясно. Цвіте в умовах ПБК у 1-3 декадах квітня. Ступінь ушкодження клястероспоріозом – 2 бали. Сильно ушкоджується курчавістю – 4 бали. Стійка до борошнистої роси.

Форма 3-11-18. Дерево середньої сили росту, оберненоконусовидної форми. Квітки одиночні, крупні (52-54 мм у діаметрі), розовидні, повні. Пелюстки овальні, згорнуті човником і ложечкою, з рівними краями, яскраво-рожевого забарвлення (довжина – 28 мм, ширина – 26 мм). В стадії бутона пелюстки яскраво-рожеві. Тичинок велика кількість (до 66 шт.), розташовані вище пелюсток, середньо зігнуті (довжина 10-12 мм). Пиляки на початку цвітіння бордові. Чашечка дзвоникоподібна, середньо висота (6 мм) і ширини (6 мм), зеленувато-жовта. Чашолистки трикутної форми, опушені, з рівними краями, довгі (6 мм). Ніжка квітки середньої довжини (5 мм), гола. Листки видовженояйцевидні, зелені влітку і жовті восени. Цвіте ясно. Цвіте в умовах ПБК в 3 декаді квітня – 1 декаді травня. Ступінь ушкодження клястероспоріозом і курчавістю – 2 бали. Стійка до борошнистої роси.

Форма 13-93. Дерево слабкої сили росту, з розкидистою кроною. Квітки одиночні, крупні (50-52 мм у діаметрі),

розовидні, повні. Пелюстки широкоокруглі, згорнуті човником, з рівними краями, рожевого забарвлення. В стадії бутона пелюстки рожеві. Тичинок середня кількість (35-38 шт.), розташовані вище пелюсток, прямо (довжина 12-14 мм). Пиляки на початку цвітіння червоні. Чашечка дзвоникоподібна, середньої висоти (5 мм) і ширини (6 мм), жовта. Чашолистки округло-трикутні, опушені, з рівними краями, середньої довжини (5 мм). Ніжка квітки коротка (3 мм). Цвіте рясно. Цвіте в умовах ПБК в 1-2 декадах квітня. Листки широколанцетовидні, зелені влітку і теракотові восени. Ступінь ушкодження клястероспоріозом – 3 бали. Сильно пошкоджується курчавістю – 4 бали. Стійка до борошнистої роси.

Форма 50-89. Дерево слабкої сили росту. Крона плоскоокруглої форми. Квітки одиночні, середні (40-42 мм у діаметрі), розовидні, повні. Пелюстки широкоокруглі, згорнуті човником, з рівними краями, червоні (довжина – 20 мм, ширина – 21 мм). В стадії бутона червоні. Тичинок велика кількість (44-47 шт.), розташовані вище пелюсток, прямо (довжина 7-9 мм). Пиляки на початку цвітіння червоні. Чашечка вазоподібна, середньої висоти (6 мм) і ширини (5 мм), зеленувато-жовта. Чашолистки вузькотрапецевидні, опушені, з рівними краями, довгі (8 мм), зовні – темно-кармінові, усередині – зелені з темно-карміновими крапками. Ніжка квітки коротка (3 мм). Цвіте рясно. Цвіте в умовах ПБК у 2-3 декадах квітня. Ступінь ушкодження клястероспоріозом і курчавістю – 2 бали. Стійка до борошнистої роси.

Форма 3-11-11. Дерево середньої сили росту, з негустою вузько-обратноконусовидною кроною. Квітки одиночні, розовидні, повні, середні (40-43 мм у діаметрі), дуже рясні. Пелюстки широкоовальні, згорнуті ложечкою, середньо гофровані, яскраво-рожевого забарвлення (довжина – 25 мм, ширина – 20 мм). У стадії бутона краї пелюсток забарвлені в більш яскравий колір. Тичинок велика кількість (до 75 шт.), розташовані нижче пелюсток, середньо зогнуті (довжина 8-10 мм). Пиляки на початку цвітіння рожево-жовтого забарвлення. Чашечка вазоподібна, вузька і низька, зеленувато-бордова. Чашолистки трикутної і видовжено-яйцевидної форми, середньої

довжини (5 мм) і ширини (5 мм), зовні – бордові, усередині – зеленувато-бордові, краї рівні, слабо опушені. Ніжка квіт-ки гола, довга (6 мм). Листки видовженоланцетовидні, зелені влітку і світло-жовті восени. Цвіте в умовах ПБК у 1-2 декадах квітня. Ступінь ушкодження клястероспоріозом – 2 бали, кур-чавістю – 3 бали. Стійка до борошнистої роси.

Висновки. Описані нові декоративні форми – 1123-89, 50-89, 13-93, 3-11-11, 3-11-7, 3-11-18 в умовах ПБК виділе-но як перспективні для декоративного садівництва. Форми 1123-89, 50-89, 3-11-18 найменше ушкоджуються грибними хворобами – клястероспоріозом і курчавістю, мають ступінь пошкодження в 2 бали.

Література:

1. Интенсификация селекции плодовых культур / Под ред. В. К. Смыкова, А. И. Лищука. — Ялта, 1999. — Т. 118. — 216 с.
2. Комар-Темная Л. Д. Коллекция декоративного персика Никитского ботанического сада – Национального научного центра (состав, структура, характеристика сортов) / Л. Д. Комар-Темная. — Ялта, 2007. — 63 с.
3. Комар-Темная Л. Д. Новые интродуцированные декоративные сорта как источники ценных морфологических признаков в селекции персика (*Persica* Mill.) / Л. Д. Комар-Темная // Достижения и перспективы развития селекции, возделывания и использования плодовых культур : материалы межд. науч. конф., посв. 200-л. Никитского бот. сада. — Ялта, 2011. — С. 24—25.
4. Крюкова И. В. Декоративные персики / И. В. Крюкова // Цветоводство. — М. : Агропромиздат, 1986. — № 2. — С. 19—20.
5. Крюкова И. В. Декоративные персики в коллекции Никитского ботанического сада / И. В. Крюкова, В. П. Орехова // Сб. науч. тр. Гос. Никит. бот. сада. — Ялта, 1982. — С. 120—128.
6. Методика проведення експертизи сортів персика декоративного *Prunus mira* Koehne, *P. davidiana* (Carr.) Franch., *P. kansuensis* (Rehd.) на відмінність, однорідність і стабільність // Охорона прав на сорти рослин : оф. бюл. — № 1. — Ч. 3. — К. : Алефа, 2007. — С. 145—156.
7. Методические рекомендации по подбору и выращиванию декоративных форм косточковых плодовых культур / Под. ред. И. В. Крюковой, В. П. Ореховой. — Ялта, 1985. — 40 с.
8. Програма и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур / Под. ред. Е. Н. Седова, Т. П. Огольцовой. — Орел : ВНИИСПК, 1999. — 608 с.
9. Хлопцева И. М. Широкий унифицированный классификатор СЭВ рода *Persica* Mill / И. М. Хлопцева, Н. И. Шарова, В. А. Корнейчук. — Л., 1988. — 46 с.